

PM 2016:45

Karin Neergaard
Alexander Börefelt

2016-07-05

SHIFT2016

– Rankning av städers arbete med
hållbara transporter

Förord

Trivector har arbetat med hållbara transporter i mer än 25 år och har sett hur viktigt det är att lära av varandra. 2014 beslutade vi oss därför för att bygga vidare på det europeiska benchmarkingverktyget EcoMobilitySHIFT, som vi tagit fram tillsammans med andra experter i EU-projektet med samma namn. Vi tog fram kommunrankningen SHIFT2014, en svensk variant av EcoMobilitySHIFT.

Många städer i Sverige arbetar idag framgångsrikt med olika projekt som syftar till att öka andelen som går, cyklar och åker kollektivt och minska fossilberoendet i fordonsparken. Dessa exempel förtjänar att spridas. Förutom att vi lyfter fram den stad som får högst totalpoäng, lyfter vi därför även fram några innovativa exempel som vi hoppas att fler städer ska inspireras av.

Tack alla städer som bidragit till årets rankning, SHIFT2016!

Almedalen, 5 juli 2016

Christer Ljungberg

VD Trivector Traffic

Karin Neergaard

Ansvarig för SHIFT2016

1. Om rankningen

SHIFT – rankning av hållbara transporter i svenska städer, baseras dels på en enkät till kommunerna, dels på insamling av data från exempelvis STRADA (databas över olyckor), nationella resvaneundersökningen, Boverkets Miljömålsenkät och siffror som inrapporterats via Energieffektiviseringsstödet.

Frågorna och indikatorerna som mäts är indelade i fyra områden:

- 1) Gör det möjligt > processer för en utveckling mot hållbara transporter.
- 2) Ge förutsättningarna > service och utbud av alternativ inom persontransporter.
- 3) Se resultat > hur hållbara transporterna är med hänsyn till färdmedelsval, trafiksäkerhet med mera.
- 4) Innovation > bonuspoäng för innovativa åtgärder.

Kommunrankningen SHIFT2016 ser ut ungefär som 2015. De små förändringar som har skett är följande:

- ▶ Några Stockholmskommuner och Mölndal har tillkommit, med anledning av att de alla har ganska stor del av tätorten Stockholm respektive Göteborg. Totalt var 45 kommuner inbjudna till SHIFT2016 medan det 2015 var 36 kommuner.
- ▶ En fråga om cykelöverfarter har lagts till (totalpoängen för cykel är dock samma).
- ▶ Viss förändring av nivåer:
 - ▶ 30-gator – finare indelning av poängnivåer
 - ▶ MM – viktning sker på antal kommuninvånare istället för tätortsinvånare
 - ▶ Andel bilresor – finare indelning av poängnivåer

Viktning görs, på samma sätt som föregående år, med hänsyn till:

- ▶ Centralortens inflytande i regionen (enkät) – lättare att inför parkeringsrestriktioner i en stad med stort inflytande i regionen.
- ▶ Centralortens yta – den lokala kollektivtrafikens standard har mindre betydelse i en liten och tät stad).
- ▶ Antal invånare i kommunen – lättare att få resurser till mobility management-arbete och till godsplaneringsarbete i en större kommun.

Indikatorer per område, maxpoäng och källa.

Område	Indikatorer	Maxpoäng	Källa
Gör det möjligt	Underlag för att förstå användarbehov (resvane- och kvalitetsundersökningar)	10	Enkät
	Trafikstrategi som syftar till att minimera transportberoendet och öka andelen resor med hållbara färdssätt (gång, cykel och kollektivtrafik)	12	Enkät
	Mål om att minska biltrafiken per capita	4	Enkät
	Godstrafikstrategi	4	Enkät
	Budget för cykelinvesteringar de närmaste åren (kr/invånare + andel av total investeringsbudget inom trafik)	8 (4+4)	Enkät
Ge förutsättningar	Hänsyn till hållbart resande vid lokalisering och planering av nya områden	15	Enkät
	Andel av lokalvägnätet som är 30-gator	15	Enkät
	Hastighetsplan för huvudorten	2	Enkät
	Infört 40-gator i delar av huvudorten	3	Enkät
	Mobility management-arbete	15	Enkät
	Parkeringsstrategi	20	Enkät
	Cykelstandard (hur väl utbyggd cykelinfrastrukturen är + om man infört cykelöverfarter)	20 (18+2)	Enkät
	Kollektivtrafikstandarden (andel invånare inom 400 m + turtäthet)	20 (10+10)	Enkät
	Andel förnybara drivmedel för kommunens egna personbilar och lätta lastbilar	5	SKL
Godsplanering (13 ja/nej-frågor)	10	Enkät	
Se resultat	Andel bilresor av alla resor i kommunen	40	Nationella resvaneundersökningen
	Dödade och svårt skadade per 10 000 invånare	10	STRADA (databas över trafikolyckor)
	Luftkvalitet med hänsyn till miljö kvalitetsnormen för PM och NOx	10	Enkät
	Åtgärder för att minska buller	5	Boverkets Miljömålsenkät
Innovation	Innovativa åtgärder som gynnar hållbart resande	10	Enkät och expertbedömning
Summa		238	

2. De 10 bästa

2.1 Bästa stad 2016

Den kommun som fått högst poäng i SHIFT2016 är Lund. Det som gör att Lund kommer högt är att de är bra på mycket. De har höga poäng inom processer som gör det hållbara transportsystemet möjligt. Lund har också höga poäng på området skapa förutsättningar, där bland annat kan nämnas stor andel 30-gator, bra cykelinfrastruktur, bra kollektivtrafik och ett långvarigt arbete med mobility management.

2.2 Hedersomnämning 2016

Vi har valt att dela ut ett särskilt **hedersomnämning till Gävle** för deras arbete med cykelöverfarter. 40 cykelöverfarter och ett antal cykelpassager har byggts med syfte att förbättra framkomligheten för cyklister i huvudnätet. Åtgärden har även en viktig symbolisk betydelse där cykeln prioriteras framför bilen.

2.3 10 i topp

Här är listan över de 10 främsta (poängen är avrundad¹):

1	Lund	209 p
2	Stockholm	202 p
3	Gävle	202 p
4	Örebro	199 p
5	Malmö	196 p
6	Västerås	191 p
7	Umeå	184 p
8	Eskilstuna	183 p
9	Göteborg	182 p
10	Linköping	177 p

¹ Det innebär att t ex Stockholm har marginellt högre poäng än Gävle.

2.4 De bästa inom respektive område

Gör det möjligt (max 38p)		Ge förutsättningar (max 125p)		Se resultat (max 65p)		Innovation (10 p)	
Lund	36	Lund	120	Lund	53	Gävle	10
Malmö	35	Västerås	113	Stockholm	53	Jönköping	10
Jönköping	33	Gävle	113	Lidingö	53	Stockholm	10
Trollhättan	33	Malmö	113	Göteborg	51	Uppsala	10
Karlstad	33	Umeå	109	Landskrona	51	Örebro	10
Stockholm	33	Örebro	109	Malmö	49		
Västerås	33	Eskilstuna	108	Örebro	49		
Göteborg	32	Stockholm	107	Sollentuna	49		
Örebro	32	Nacka	105	Gävle	47		
Gävle	32	Halmstad	103	Umeå	47		
				Uppsala	47		
				Helsingborg	47		
				Östersund	47		

3. Innovativa åtgärder

Bonuspoäng (10 poäng) har delats ut till fem kommuner för innovativa åtgärder. Med innovativa åtgärder menas åtgärder som ligger i framkant när det gäller att skapa ett transportsystem för hållbar utveckling, och som kan inspirera andra. De städer som fått bonuspoäng är:

- ▶ **Stockholm: för att man tagit beslut om att göra om Klarabergsgatan i city till en bilfri gata.** Det innebär bättre utrymmen för gående och cyklister, bättre framkomlighet och bra hållplatser för spårväg och bussar samt en bättre miljö för alla som vistas på gatan. Ursprunget till beslutet är ny uppgång till Citybanan och beslutet att förlänga spårvägen ner till centralstationen, vilket kommer innebära fler gående i området. Biltrafiken är avstängd och reparationer pågår innan ombyggnaden tar vid.
- ▶ **Uppsala: för arbetet med Klimatprotokollet.** Uppsala klimatprotokoll är ett samarbete mellan Uppsala kommun och lokalt verksamma företag, myndigheter, organisationer och Uppsalas två universitet som tillsammans söker lokala lösningar på den globala klimatutmaningen. Det unika med Klimatprotokollet är storleken och samverkansformen. En del i arbetet är Hållbart resande-projekt.
- ▶ **Örebro: för arbetet med Push and pull och konstprojektet.** Det intressanta med push and pull är att parkeringsavgifter på ett tydligt sätt används för att förbättra förutsättningarna att gå och cykla, vilket skapat högre acceptans för förändringarna. Konstprojektet har haft syftet att skapa mer folkliv och uppmuntra till promenader i staden, vilket också lyckats.
- ▶ **Jönköping: för deras omfattande och framgångsrika elcykelkampanjer.** Flera kommuner har genomfört elcykelkampanjer, det som gör att vi särskilt vill lyfta Jönköpingsexemplet är helheten och omfattningen: de började redan 2012 och målgruppen har varit såväl alla kommunanställda som en stor del av befolkningen och erbjudit cykelleasing och generösa långsiktiga erbjudanden för att prova-på elcykel. Detta har också gett mycket bra resultat, vilket är särskilt viktigt i en kommun med stora nivåskillnader.
- ▶ **Gävle: för deras arbete med cykelöverfarer.** 40 cykelöverfarer och ett antal cykelpassager har byggts med syfte att förbättra framkomligheten för cyklister i huvudnätet. Åtgärden har även en viktig symbolisk betydelse där cykeln prioriteras framför bilen.

Vi har valt att dela ut ett särskilt **hedersnämmande till Gävle**.

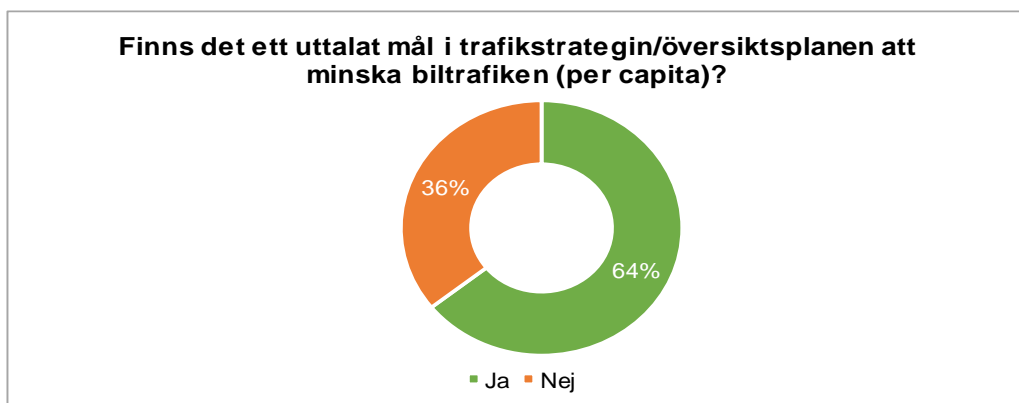
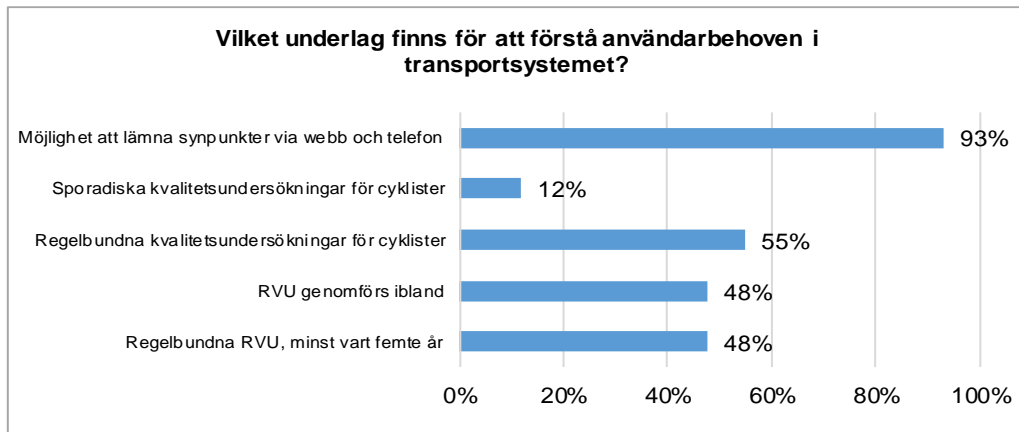
4. Är transporterna mer hållbara 2016?

Resultaten av SHIFT2016 visar att kommunerna fortsätter att utveckla sitt arbete med hållbara transporter. Många kommuner har förbättrat sitt resultat jämfört med SHIFT 2015:

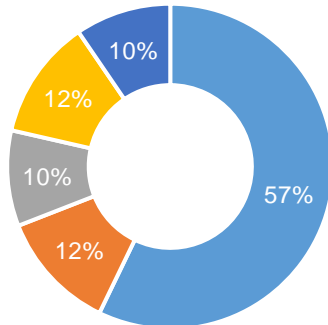
- 1) Fler kommuner tar hänsyn till hållbart resande vid planering av nya områden. Både lägstanivån och medelpoängen har ökat något.
- 2) Andelen kommuner som har infört hastighetsplan har ökat från 64 % till 79 %. Även antalet kommuner som infört 40 km/h har ökat, 58 % till 79 %.
- 3) Andelen kommuner som regelbundet (minst var femte år) genomför resvaneundersökningar och kvalitetsundersökningar/kundnöjdhetsundersökningar för cyklister samt erbjuder möjligheten att via webb och telefon lämna klagomål och synpunkter på cykelvägnät, kollektivtrafik och bilvägnät har ökat från 33 % till 41 % sedan 2015.
- 4) Allt fler kommuner anser sig ta mycket stor hänsyn till mobility management i praktiken eller i policy alternativt vara en föregångare inom området. Andelen har ökat från 47 % till 54 %.
- 5) Jämfört med föregående år har kommunerna över lag stärkt sitt arbete med godsplanering. Det kan handla om att godsplaneringen är en tydlig del i den översiktliga planeringen eller att man har principer för utformning och placering av lastplatser. Andra kommuner har testat lösningar som nattleveranser och samordnade varutransporter.

Sju kommuner har infört den nya cykelöverfarten. Det är ett sätt att öka framkomligheten för cyklister som har stor symbolisk betydelse för cykelns status.

5. Lite statistik

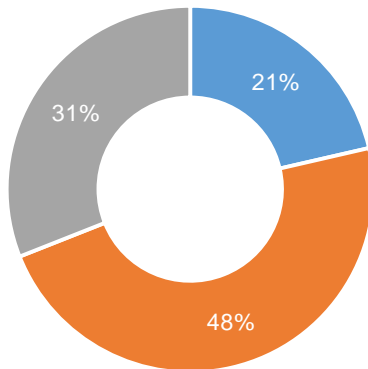

Har kommunen en godstrafikstrategi/program?

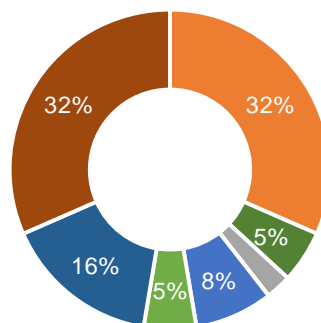
- Det finns ingen tydlig godstrafikstrategi.
- Vi planerar att ta fram en godstrafikstrategi nästa år.
- Vi håller på att ta fram en godstrafikstrategi.
- Det finns en godstrafikstrategi som en del av trafikstrategin.
- Det finns en godstrafikstrategi som enskilt dokument.

I vilken grad planeras ny bebyggelse för att minska transportbehov med bil och underlätta hållbara färdmedel?

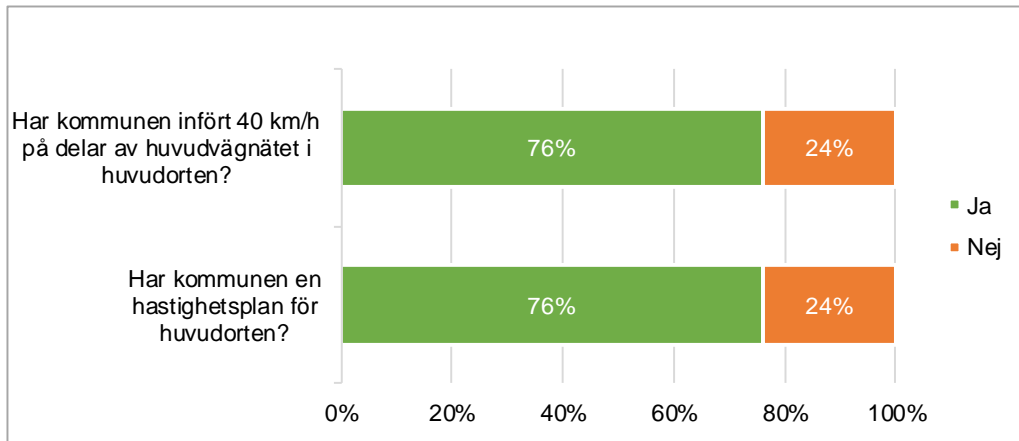

- Det finns visst stöd i översiktsplanen för att planera utifrån detta och det finns tankar hur områden kan analyseras/utvärderas.
- Det finns stöd i översiktsplanen för att planera utifrån detta och det finns nya områden som är analyserade och planerade utifrån fastställda kriterier/principer.
- Det finns sedan flera år tillbaka stöd att planera utifrån detta. Alla nya områden planeras utifrån detta och det finns en uppsättning kriterier/principer för hållbart resande.

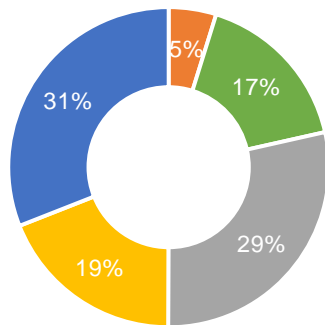
Hur stor andel av huvudortens lokalvägnät för bil är skyltade till 30 km/h?

- 0-20 %
- 21-30 %
- 31-40 %
- 41-50 %
- 51-60 %
- 61-70 %
- 71-80 %
- Mer än 80 %

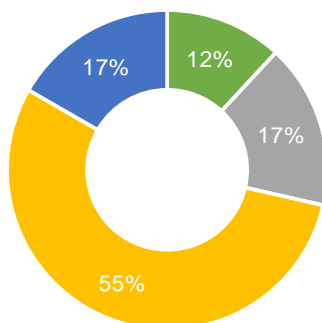

I vilken grad används MM som stöd för hållbart resande?

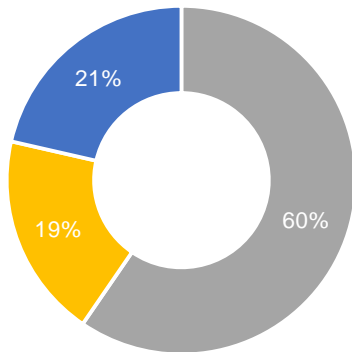
- Mycket lite eller ingen hänsyn till mobility management.
- Lite hänsyn till mobility management, enstaka MM-aktiviteter har genomförts.
- Ganska stor hänsyn till mobility management med aktivt arbete med mobility management, men begränsat antal aktiviteter.
- Mycket stor hänsyn till MM och arbetar mycket aktivt med flera aktiviteter.
- Föregångare inom mobility management, arbetar mycket aktivt med flera aktiviteter och arbetar ständigt med att hitta nya aktiviteter.

Har kommunen en parkeringsstrategi/policy och i vilken grad stödjer den hållbart resande?

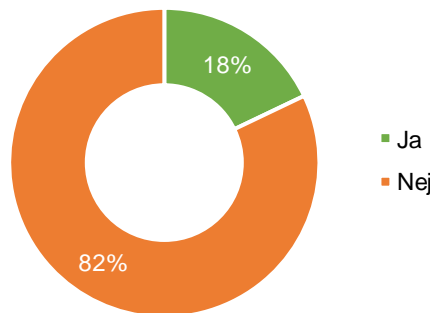
- Kommunen har ingen parkeringspolicy och det finns ingen reglering av bilparkering med tid eller avgift.
- Kommunen har ingen parkeringspolicy eller är den mycket begränsad, det finns dock viss reglering av parkeringsplatser i innerstaden.
- Kommunen har en parkeringspolicy med vissa strategier och restriktioner. Många bilparkeringar i innerstaden regleras med tid eller timavgift.
- Kommunen har en parkeringspolicy med strategier och restriktioner. Mer än 75 % av bilparkeringsplatserna i innerstaden regleras med tid eller timavgift.
- Kommunen har en omfattande parkeringspolicy och syftar till att främja hållbara färdmedel. Målet är att minska/inte öka antalet parkeringsplatser per capita. Alla parkeringsplatser i innerstaden regleras med tid eller timavgift.

Hur omfattande är cykelinfrastrukturen och vilka kvaliteter har den?

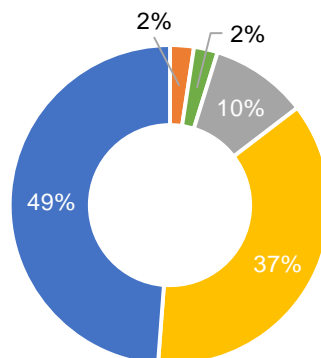
- Det finns enstaka cykelvägar och cykelbanor.
- Det finns några huvudcykelleder, men flera områden i huvudorten saknar en bra cykelinfrastruktur.
- Det finns ett nät med huvudcykelleder och lokala nät som täcker större delen av huvudorten, men ibland tvingas cyklisten att cykla i blandtrafik.
- Det finns ett högkvalitativt finmaskigt cykelvägnät och som täcker hela huvudorten och större delen av kommunen.
- Nätet uppfyller alternativet ovan, men kommunen arbetar också med ständiga förbättringar av cykelvägnätet och har flera best-practice-exempel.

Har kommunen infört det nya vägmärket för cykelöverfarter, som innebär att korsande fordon har väjningsplikt?

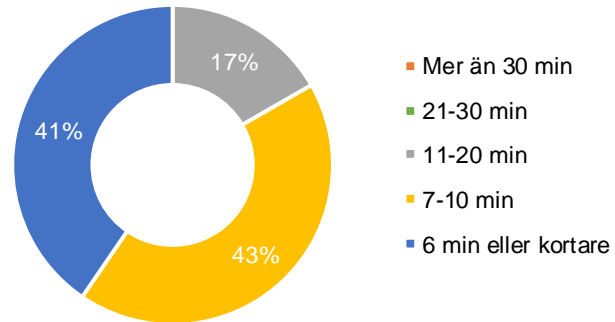
- Ja
- Nej

Hur stor andel av invånarna i huvudorten bor inom 400 m (fågelvägen) till kollektivtrafik?

- Mindre än 50 %
- 50 % - 70 %
- 70 % - 80 %
- 80 % - 90 %
- Mer än 90 %

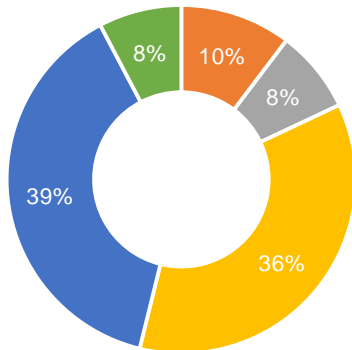
Vilken är den bästa turtätheten på bästa stadsbusslinjen i din kommun?

Vad omfattar er kommuns arbete med godstrafikplanering?

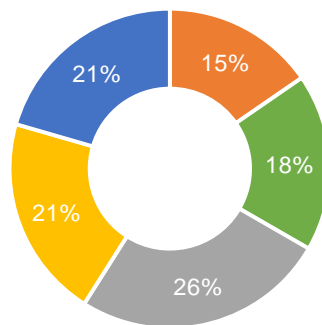

Hur är luftkvaliteten i staden avseende NO2 och PM10?

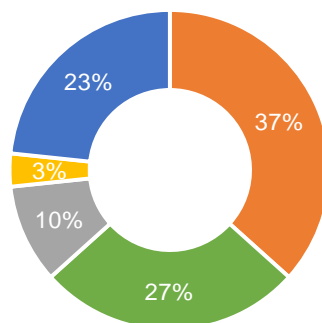
- Halterna av PM10 eller NO2 ligger över miljö kvalitetsnormen och har ökat de senaste åren.
- Halterna av PM10 eller NO2 ligger över miljö kvalitetsnormen, men är stabila (har inte ökat de senaste åren).
- Halterna av PM10 eller NO2 ligger över miljö kvalitetsnormen, men har minskat de senaste åren.
- Halterna av PM10 och NO2 ligger under miljö kvalitetsnormen, men överskrider de övre tröskelvärdena (som innebär att uppföljning krävs).
- Halterna av PM10 och NO2 ligger under miljö kvalitetsnormen och under de övre tröskelvärdena.
- Halterna av PM10 och NO2 ligger under miljö kvalitetsmålen för frisk luft (för dessa ämnen)

Cykelbudget: Antal investerade kronor för ny cykelinfrastruktur per invånare och år

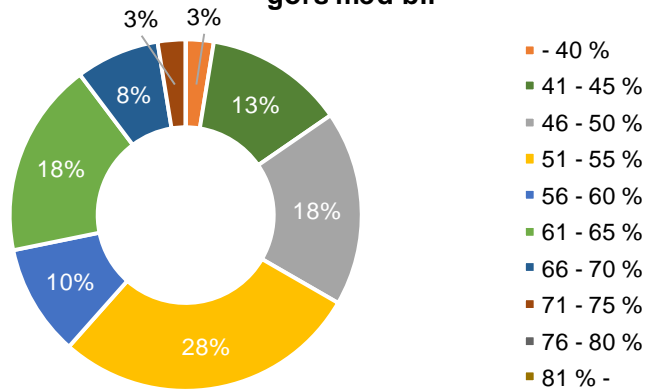
- Under 50 kr/inv & år
- 50-100 kr/inv & år
- 101-200 kr/inv & år
- 201-300 kr/inv & år
- Mer än 300 kr/inv & år

Andel budgeterat för cykelinfrastruktur av kommunens totala investeringsbudget för infrastruktur

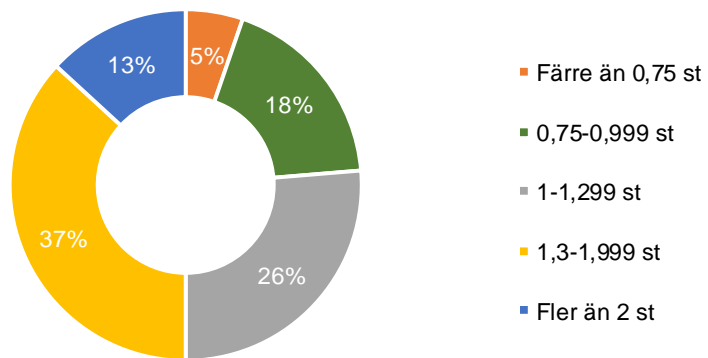

- Under 15 %
- 15-19 %
- 20-24 %
- 25-30 %
- 30 % eller mer

Bilandel: Hur stor andel av kommuninvånarnas resor som görs med bil

Trafiksäkerhet: Antalet dödade och svårt skadade i trafiken årligen per 10 000 invånare & år

6. Hela listan

1	Lund	209,4	21	Norrköping	152,9
2	Stockholm	202,4	22	Östersund	150,7
3	Gävle	201,6	23	Borås	149,9
4	Örebro	199,1	24	Haninge	149,2
5	Malmö	196,3	25	Falun	149,2
6	Västerås	190,6	26	Växjö	148,5
7	Umeå	184,0	27	Sollentuna	148,0
8	Eskilstuna	183,0	28	Kalmar	142,0
9	Göteborg	181,7	29	Sundbyberg	141,9
10	Linköping	176,6	30	Landskrona	140,0
11	Jönköping	173,5	31	Mölndal	136,1
12	Lidingö	172,9	32	Sundsvall	135,6
13	Uppsala	172,9	33	Upplands Väsby	135,5
14	Karlstad	170,5	34	Tyresö	131,3
15	Halmstad	169,4	35	Täby	126,9
16	Helsingborg	169,1	36	Kristianstad	126,1
17	Nacka	164,6	37	Borlänge	124,9
18	Luleå	160,9	38	Uddevalla	123,3
19	Huddinge	154,2	39	Karlskrona	115,3
20	Trollhättan	153,1			

De kommuner som bjöds in till SHIFT2016 men vars svar uteblev var:
Botkyrka, Järfälla, Skellefteå, Skövde, Solna och Södertälje

7. Hur står sig din kommun?

Vill du veta hur det gick för din kommun mer i detalj? – Beställ resultatet från SHIFT2016 för din kommun.

Kontakta Karin Neergaard på telefon 010-456 56 16 eller mejladress: karin.neergaard@trivector.se.

Mer information finns även på www.trivector.se. Där kan du också läsa om EcoMobility SHIFT och hur det verktyget kan användas för revision och utveckling av en kommuns eller stads hållbara transportsystem.